

بحران های
اقتصادی و
زیست محیطی

بامعه شناسی دو

پایه یازدهم

نام دبیر: مریم یابنده جهرمی
استان فارس: شهرستان مرودشت

Lm.yabandeh@Hotmail.com

درس یازدهم

YABANDEH

گویند مولانا قطب الدین در راهی می رفت، شخصی از بامی افتاد و بر گردن مولانا آمد، چنان که مهره گردن او قصوری (شکستگی ای) یافت و چند روز بدان سبب صاحب بستر گشت (بستری شد). جمعی از اکابر وقت، به عیادت او آمدند و گفتند: چه حال است؟ گفت: حال از این بدتر چه باشد که دیگری از بام بیفتد و گردن من بشکند! (لطایف الطوائف)

پیامدهای خوب و بد کنش های افراد و جوامع صرفا متوجه خودشان نیست.

امروزه بسیاری از بحران ها در مناطق خاصی پدید می آیند ولی به سایر نقاط دنیا تسری می یابند. کشورها در ایجاد بحران ها، سهم یکسانی ندارند اما همه از پیامدهای نامطلوب آن متأثر می شوند.

مجموعه‌ی منظمی از اجزای به هم پیوسته اند و برای رسیدن هدفی مشترک با یکدیگر در ارتباط اند. (مانند: منظومه شمسی، رایانه، بدن انسان و ...)
هر نظامی در حالت طبیعی از تعادل برخوردار است.

منظور از نظام چیست؟

زمانی که برخی تغییرات درونی و بیرونی، تعادل نظام را بر هم بزند و نظام نتواند با مهار آن تغییرات، تعادل مجدد خود را به دست بیاورد.
مثلاً هنگامی که بیماری انسان غیر قابل کنترل شود و بدن از وضعیت طبیعی خارج شود، بحران پدید می‌آید.

بحران چگونه ایجاد می‌شود؟

بحران ها، چالش های مهار نشدنی هستند.

بحران چیست؟

❖ نظام جهانی نیز دچار بحران هایی می شود **بحران اقتصادی** و **بحران زیست محیطی** از جمله این بحران ها می باشد.

- در مورد این بحران ها چه می دانید؟ پاسخ در متن کتاب
- بحران اقتصادی چگونه ایجاد می شود و چگونه به مناطق مختلف دنیا انتقال می یابد؟ پاسخ در متن کتاب
- آیا فرهنگ ها و جوامع مختلف در ایجاد بحران زیست محیطی سهم یکسانی دارند؟ پاسخ در متن کتاب

بهران اقتصادی چیست؟

بهران اقتصادی، آسیبی است که نظام اقتصادی را دچار اختلال می کند.

پیامدهای بحران اقتصادی

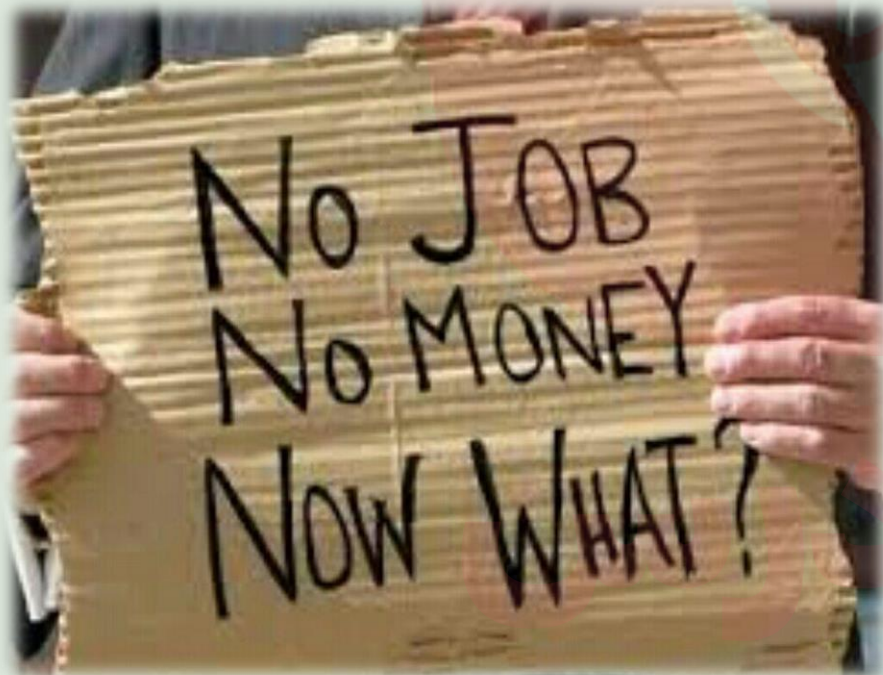

قدرت خرید مصرف کنندگان به شدت کاهش می یابد.

تولید کنندگان، بازار فروش خود را از دست می دهند.

کارخانه ها تعطیل می شوند.

کارگران بیکار می گردند.

در تاریخ اقتصاد سرمایه داری غرب،
بحران های اقتصادی
به طور متناوب و با شدت و ضعف های متفاوت، پدید آمده اند.

نخستین بحران اقتصادی

در سال ۱۸۲۰ میلادی در انگلستان به وجود آمد.

مهم ترین بحران اقتصادی

در فاصله بین دو جنگ جهانی، در سال های ۱۹۳۳ تا ۱۹۲۹ میلادی اتفاق افتاد.
زیان اقتصادی ناشی از این بحران کمتر از زیان اقتصادی جنگ جهانی اول نبود.
در این بحران ۴۰ میلیون کارگر بیکار شدند و هزاران مؤسسه اقتصادی
ورشکست شد.

آخرین بحران اقتصادی

بحران اقتصادی اخیر در اروپا و آمریکا از سال ۲۰۰۸ شروع شده است .
و به رغم تلاش هایی که برای مهار آن می شود، همچنان ادامه دارد.

شباهت بحران اقتصادی با چالش فقر و غنا

بحران اقتصادی و چالش فقر و غنا هر دو، **هویت اقتصادی** دارند.

تفاوت بحران اقتصادی با چالش فقر و غنا

۱- چالش فقر و غنا چالشی **مستمر** در سرمایه داری غربی است ولی بحران اقتصادی اغلب **دوره ای و مقطعی** است.

۲- آسیب های مربوط به فقر و غنا همواره متوجه **قشرهای فقیر و ضعیف** جامعه است ، ولی آسیب های مربوط به بحران اقتصادی **تمامی جامعه** را در بر می گیرد.

بحران اقتصادی اغلب با مسئله فقر و غنا پیوند می خورد
و بر دامنه آن می افزاید زیرا :

سرمایه داران به رغم آسیب هایی که می بینند، با استفاده از ابزارهایی که دارند، فشارهای ناشی از بحران های اقتصادی را به اقشار ضعیف و تولید کنندگان خرد ، انتقال می دهند به همین دلیل ، بحران اقتصادی اغلب با مسئله فقر و غنا پیوند می خورد و بر دامنه آن می افزاید.

پیامد عدم کنترل
بحران اقتصادی

فروپاشی حکومت ها می باشد .

تأثیر شکل گیری اقتصاد جهانی بر بحران اقتصادی

بحران های اقتصادی در ابتدا به کشورهای غربی محدود می شد و از عوامل داخلی آنها اثر می پذیرفت .
ولی با شکل گیری اقتصاد جهانی و کاهش اهمیت مرزهای سیاسی و جغرافیایی، این بحران های منطقه ای به سرعت آثار و پیامدهای جهانی خود را آشکار ساخت.

محیط طبیعی که در آن زندگی می کنیم
محیط زیست ما را تشکیل می دهد

مشکل سرنوشت ساز قرن بیستم چیست ؟

برخی بحران های محیط زیست را مشکل سرنوشت ساز قرن بیستم دانسته اند.

در دویست سال اخیر ، تغییراتی شگرف در محیط زیست رخ داده است. اگر تاریخ کره زمین را در یک فیلم یک ساله فشرده کنیم به طوری که هر ثانیه ، ۶۴۱ سال را در خود جای دهد، دوره اخیر حدود یک ثانیه از عمر زمین را تشکیل می دهد ولی تغییراتی که بشر در این مدت در طبیعت و محیط زیست ایجاد کرده بیشتر از تغییرات سراسر عمر زمین است. تغییراتی که آسیب های زیست محیطی بسیاری را به دنبال داشته است:

- آلودگی هوا در اثر گازهای شیمیایی، ریزگردها و فلزات سنگین
- تخریب لایه ازن در اثر افزایش تولید گازهای گلخانه ای
- از بین رفتن منابع آب در اثر آلودگی آب های سطحی و زیر زمینی
- آلودگی دریاها در اثر عوامل فیزیکی و شیمیایی
- بارش باران های اسیدی در اثر آلودگی آب و هوا
- گرم شدن کره زمین و خشکسالی
- مسمومیت خاک در اثر تجمع مواد زاید تجزیه ناپذیر، سموم آفت کش، مواد رادیو اکتیو و پلیمرها
- تهی شدن منابع طبیعی تجدیدنپذیر در نتیجه استفاده بی رویه انسان معاصر
- در معرض نابودی قرار گرفتن حدود یک سوم از انواع جانوران و گیاهان
- و.... از جمله این آسیب های زیست محیطی اند.

نکاتی در مورد بحران های زیست محیطی

امروزه بحران های زیست محیطی به منطقه خاصی محدود نمی شود و همه محیط طبیعی زندگی انسان اعم از آب، خاک و هوا را فراگرفته است.

شهرهای صنعتی، اولین مراکزی بودند که با محیطی آلوده مواجه شدند.

با گسترش زندگی مدرن در جهان، بر گستره انواع آسیب های زیست محیطی افزوده شده است .

انسان مدرن با **انقلاب صنعتی**، تسلط و پیروزی بر طبیعت را به خود نوید می داد ولی از همین منظر، طبیعت نیز نخستین مسائل و مشکلات خود را نشان داد. بدین ترتیب رابطه متقابل انسان و طبیعت دچار اختلال گردید.

بحران های زیست محیطی ناشی از چیست؟ چرا؟

برخی اندیشمندان، این بحران را ناشی از نوع **رویکرد انسان مدرن و فرهنگ معاصر غرب به طبیعت** می دانند.

زیرا:

فرهنگ مدرن، طبیعت را ماده خام و بی جانی می داند که انسان اجازه هرگونه تصرفی را در آن دارد. در این فرهنگ، انسان بر این گمان است که با تسخیر طبیعت و تصرف آن، تمامی مسائل و مشکلات خود را حل می کند.

نگاه فرهنگ توحیدی به طبیعت چگونه است؟

در نگاه توحیدی، طبیعت و هر چه در آن است، آیات و نشانه های خداوند است، همه موجودات طبیعی به تسبیح خداوند مشغول اند و به سوی او باز می گردند

نگاه فرهنگ اساطیری به طبیعت چگونه است؟

در نگاه اساطیری هم طبیعت، ماده خام نیست بلکه از ابعاد و نیروهای ماورائی نیز برخوردار است.

پیامد نگاه دنیوی انسان مدرن به طبیعت چیست؟

انسان مدرن به دلیل نگاه دنیوی و سکولار خود، نگاه دینی و معنوی به طبیعت را **کودکانه** می پندارد و تصرف در آن را تنها با **فنون و روش های تجربی** انجام می دهد از این رو **گسترش سریع صنعت و تکنولوژی** مدرن، علی رغم ایجاد **توانمندی و آسایش** بیشتر، **زیان های جبران ناپذیری** برای بشر و طبیعت به بار آورده است.

بحران زیست محیطی، ابتدا در حوزه **رابطه انسان با طبیعت** قرار داشت، ولی به تدریج به **روابط انسان ها و جوامع** با یکدیگر نیز سرایت کرد و به **آسیب های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی** همچون مهاجرت، حاشیه نشینی، بیکاری، فقر، اختلافات سیاسی منطقه ای و فرامنطقه ای و... منجر شد.

اقدامات انجام گرفته به منظور چاره اندیشی برای آسیب های زیست محیطی

- ۱- کنفرانس های بین المللی متعددی درباره بحران زیست محیطی برگزار شده است که البته از شتاب بحران نکاسته اند.
- ۲- اعتراضات و واکنش های مردمی در دهه های اخیر که جنبش های اجتماعی جدیدی پدید آورده است.

راه حل های ارائه شده جنبش ها ، برای رفع آسیب های زیست محیطی چیست؟

- ۱- برخی از این جنبش ها، بحران زیست محیطی را ناشی از فرهنگ مدرن غرب دانسته و انتقادات خود را متوجه ریشه های معرفتی این فرهنگ کرده اند.
- ۲- برخی دیگر بازگشت به رویکردهای معنوی به طبیعت را راه گریز از بحران می دانند.

در قرن بیستم کشورهای غربی، زباله های سمی تولید شده در کشورشان را به کشورهای جهان سوم ارسال می کردند تا در آنجا دفن و یا انبار شود. برخی جنبش های حامی محیط زیست این اقدام را **استعمار سمی و نژاد پرستی زیست محیطی** نامیده اند. استعماری که در آن جوامع سلطه گر که حتی سوزاندن و دفن پلاستیک در خاک خود را ممنوع اعلام کرده اند، مردم و سرزمینی دیگر را به زباله بان و زباله دان خود تبدیل نموده اند و زباله های اتمی و سمی خود را در خاک آنها مدفون می کنند. در سال **۱۹۸۹** م سازمان ملل با طرح **پیمان باسل** سعی کرد تا از انتقال زباله های کشورهای صنعتی به کشورهای فقیر جلوگیری کند اما برخی کشورهای غربی باسل را نپذیرفتند و برخی دیگر با دور زدن قوانین بین المللی و سوء استفاده از نیاز مالی و کم اطلاعی افراد و یا دولت ها، همچنان به صدور زباله های خود به ساحل عاج، غنا، سومالی، نیجریه، مصر، هند، اندونزی، مغولستان و... مشغول اند. کشورهای فقیر هم به امید کسب درآمدي ناچیز از این راه، به این تجارت ظالمانه و نابرابر تن داده اند.

در قرن بیست و یکم صادرات زباله همچنان یک تجارت بین المللی پر رونق و رو به گسترش است که در کشورهای جهان سوم ایجاد بحران می کند.

بحران ابيجان در ساحل عاج و **بحران بوپال** در هند نمونه هایی از این بحران هاست.

❖ شما چه راهکارهایی برای مهار بحران های زیست محیطی در سطوح مختلف فردی، محلی، ملی ، منطقه ای و جهانی پیشنهاد می کنید؟
برای انجام این فعالیت، متن سیاست های کلی محیط زیست در جمهوری اسلامی ایران را مطالعه کنید.

مای درس